

КАЗУС С КОМУНИКАТИВНА ЗАДАЧА В 6. КЛАС

Магдалена Валентинова Трифонова
ОУ „Христо Ботев“, Добрич

A CASE STUDY WITH A COMMUNICATIVE TASK IN THE 6TH GRADE

Magdalena Valentinova Trifonova
'Hristo Botev' Primary School, Dobrich

Abstract: The report presents an innovative method for teaching a literature lesson for the 6th grade – solving a case study in connection with a specific communicative task. Methodologically and thematically, the lesson is linked to the content of the excerpt 'Keg of knowledge' included in the curriculum, and provokes students to seek an answer to the question: 'Are there universal methods of teaching, or learning?'.

The use of the case makes it possible to verify the application of theoretical statements in practice, as well as the testing of various techniques in a realistic situation, by comparing the studied material with real life situations – effective or outdated are George's pedagogical solutions in the conditions of modern education.

Keywords: literature, case study, innovative methods, communication skills.

Съвременният учител по български език и литература като че ли е изправен пред най-много въпросителни предвид факта, че единствено по БЕЛ в края на всяка образователна степен учениците задължително полагат писмен изпит. Същият предмет е включен в програмата за международно оценяване на учениците PISA, което налага непрекъснато тестване на ефективността на стратегиите за преподаване при набязване на очакваните резултати от обучението.

В търсене на ефективни преподавателски методи, които да гарантират развиването на ключови умения като аналитично и критическо мислене, правене на логически взаимовръзки, четене с разбиране, осмисляне на събития, аргументиране и вземане на становище по ежедневни проблеми, разработих на модул принцип специални уроци за избираемите учебни часове по БЕЛ за решаване на казус с конкретна комуникативна задача.

Акцент в настоящата статия е методическото описание на урок по литература за 6. клас с приложение на казусен подход. Темата на урока кореспондира с учебното съдържание и е обвързана със семейната дискусия за образованието на Джери – герой от романа „Моето семейство и другите животни“ на Джералд Даръл. В 6. клас от този роман се изучава главата „Бъчва със знания“, чийто сюжет в голяма степен се вписва в проблематиката на нашия казус: „Мода или потребност е образованието?“. Актуално звучат и въпросите, включени в педагогическия сценарий: „Бъчва със знания“ ли е ученикът? Има ли универсални методи на преподаване, респективно – на учене? Ефективни или остарели са педагогическите решения на Джордж в условията на съвременното образование?

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКА ОБОСНОВКА НА КАЗУСА

В своето изследване „Преподаване чрез казуси“ проф. д-р Людмил Георгиев представя същността и алгоритъма за разработване на казус. Според автора обучението, базирано на казуси, симулира ситуации от реалния свят и изисква от учениците активност за решаване на даден проблем, тъй като те са тези, които задават въпроси, подлагат на критичен анализ факти, генерират хипотези, предлагат решения, обобщават изводи [1]. Освен това учениците (съ)преживяват различни контексти на решения, като по този начин те „учат чрез правене“, нещо което трудно би могло да се постигне чрез приложението на традиционните лекции [2].

Преподаването чрез казуси е активна форма на обучение, която се фокусира върху разглеждането на проблемна ситуация от различни гледни точки. Ситуациите са реални или измислени истории, които включват образователно послание, и съдържат в себе си дилеми, теоретични или концептуални въпроси, изискващи анализ и/или вземане на решение [3].

Планирането на урок за решаване на казус се съсредоточава около следните образователни цели: да се овладеят знания за понятието казус във връзка с конкретна комуникативна задача; да се усъвършенстват умения за откриване, анализ и синтез на информация, необходима за решаване на конкретен казус; да се развият умения за оценка на идеи, тези и аргументи във връзка с представянето и решаването на казус в дадена ситуация; да се развият умения за критическо мислене.

Тъй като темата за решаване на казуси по учебна програма е заложена едва в 11. клас, за нуждите на нашето занятие и за изготвянето на методическа рамка за разработване на урок за решаване на казус с комуникативна задача се позоваваме на указанията на проф. Георгиев [1] за формулиране на казус, както и на методическите насоки на доц. Ганка Янкова [4] за създаване на упражнения за развиване на комуникативните умения у учениците.

1. Планиране на целите, маркиране на предизвикателствата:
  - Защо използвате метода на казуса в урока? Как това ще насърчи обучението на учениците?
  - Какви са учебните цели, които трябва да бъдат постигнати чрез метода на казуса? Какви знания трябва да прилагат учениците? Какви умения ще изградят?
  - Какъв е обхватът на дейностите?
  - Какви предизвикателства очакват при подготовката, реализирането и управлението на дискусиата и как ще ги планирате в своя сценарий?
  - Кои преносими умения ще прилагат за казуса учениците (например работа в екип, дигитална грамотност), за да ги маркирате предварително?
2. Оценка на ефективността на метода на казуса:
  - Какви критерии ще използвате, за да оцените работата на учениците или участието им в обсъждането на казуса?
  - Как ще оцените ефективността на метода на казуса? Какви отзиви ще съберете от учениците?
  - Как можете да използвате технологията за целите на оценката? Предвиждате ли предварителни анкети, задания онлайн за формиращо оценяване на работата в час?
3. Разработване на сценарий за казус:
  - Къде ще се впише методът на казуса в последователността на обучението?
  - Изборът на проблемна ситуация отговаря ли на критериите: подходящо ниво на сложност, приобщаващо съдържание, актуалност, обективност?
  - Какви материали и подготовка ще са необходими за представянето на казуса?
4. Планиране на дейностите:
  - Каква ще бъде вашата роля в улесняването на обучението по казус?
  - Какви насоки за дискусии ще използвате, които включват приноса на вашите ученици?
  - Как ще насърчите учениците да задават и отговарят на въпроси, да обобщават работата си, да си водят бележки и да анализират случая?
  - На какъв принцип ще разпределяте учениците в групи или екипи? Какви инструкции ще им бъдат дадени? Как ще гарантирате, че всички участват? Какво трябва да представят? Може ли технологията да се използва за някоя от тези области?
5. Подготовка и очаквания на учениците:
  - Как ще съобщите за подхода на метода на казуса на вашите ученици?
  - Кога ще формулирате целта на обучението по казус и очакванията за ангажираност на учениците?
  - Каква подготовка и/или задача ще изпълнят учениците, за да се поучат от случая? (Прочит на казуса пред класа, видеоклип на казус пред класа, публикуване на дискусия в училищния вестник, писмена задача).

КАЗУС ПО ЛИТЕРАТУРА В 6. КЛАС

Като се позоваваме на когнитивния и на компетентностния подход, считаме, че една стратегия за преподаване може да бъде ефективна, ако тя води до целенасочено обучение и позволява на учителя да създава ситуации, които насърчават подходящо обучение за постигане на желания резултат. Като педагогическа стратегия казусът позволява на обучаемия да интегрира теорията със ситуации от реалния живот, докато измисля решение на разглеждания проблем.

Преподаването на казуси включва умения като творческо писане и управление на динамична групово дискусия по начин, който обикновено не се интегрира в много други методи на преподаване, и това налага необходимостта от добре обмислена предварителна планировка на образователните цели, задачи и дейности.

Организацията на урока изисква предварителна подготовка и от учениците – да направят собствено проучване и да представят в часа по литература казуси от различни сфери на обществения живот по зададената тема. Извеждат се основни признаци на казуса и се пристъпва към изпълнение на упражненията, организирани в специално създадени за часа работни листове, изискващи екипност в работата върху поставените задачи. Прилагаме дедуктивен подход – учителят представя казуса като ситуация, която изисква решение. Фасилитира процеса на концептуализиране на случая, провеждането му и анализирането на данните. Използва актуални, но автентични примери, за да помогне на учениците да разберат и оценят нюансите на интерпретативния подход към казуса.

Фигура 1. Работни листове за целите на урока

За отправна точка при решаването на поставения казус послужи репортаж по телевизията за състоянието на средното професионално образование в България. С маркираните проблеми в новината очертахме реални житейски ситуации, провокиращи размисъл върху последиците от липсата на образовани специалисти. Анализирането на информацията в работните листове фокусира разсъжденията на шестокласниците върху осмисляне на понятието образование. За по-голяма изчерпателност привлякохме аргументи от образователните модели, които познаваме – този на Джордж, описан в главата „Бъчва със зная“, и този от нашата класна стая. Провокирайки критическо мислене у учениците, в процеса на дискусията се изправихме пред няколко основни въпроса: Защо е нужно да сме образовани? От кого зависи да сме образовани? Какво ни дава и какво ни отнема образованието? Как трябва да учим? Приложим ли е индивидуалният подход при работа с голяма група (целия клас)? Какво се крие зад най-често употребяваните ученикови реплики „скука“, „не ми е интересно“, „няма смисъл“, „за какво ще ми послужи това“?

Фигура 2. Екипна дейност

Основната функция на учителя бе да зададе казуса, да предостави инструкции и да разпредели екипите и ролите на учениците в дискусията. Обособени бяха 5 основни роли:

- оратори на дискусията – започват разговора с въпрос или поставяне на въпросите, които техните връстници са измислили;
- сенатори на дискусията – излагат аргументирани отговори на въпросите;
- консули – слушат активно, утвърждават приноса на връстниците, задават последващи въпроси, създават логико-фактологически връзки;
- стенографи – водят бележки на основните точки от дискусията, записват на дъската или пишат и проектират на екрана;
- старейшини на дискусията – водят резюме на ключовите моменти от дискусията.

Урокът казус завърши с дописване на изреченията: „Училището е...“, „Ученето е...“, „Учителят е...“,

„Ученикът е...“. Учениците направиха обратна връзка, като отговориха на няколко въпроса в края на часа.

Както вече стана ясно, преподаването чрез казуси бе реализирано и с други произведения по литература, изучавани в 6. клас. Например: „Имат ли цена човешките ценности?“ (по Елин-Пелиновия разказ „Косачи“), „Огледало или маска е приятелството?“ (по „Малкият принц“ на Антоан дьо Сент-Екзюпери), „Беден ли е богатият духовно?“ (по „Принцът и просякът“ от Марк Твен), „Силата на думите или последиците от делата променят човека?“ (по Йовковия разказ „Серафим“).

Вместо заключение поставяме акцент върху ползите от приложението на казуса като метод в часовете по литература в 6. клас.

1. Използването на казуси подобри способността на учениците да синтезират сложни аналитични въпроси относно проблемите от реалния свят, свързани с научна тема.
2. Прилагането на казуса в обучението повиши значително самоконтрола на учениците при ученето, а това е съществено метаумение, тъй като повишената мотивация за учебни дейности насърчава познавателната ангажираност и рефлектира върху академичните резултати.
3. Преподаването по метода на казуса увеличи разбирането на концепциите от учениците и изгради у тях по-силни умения за критично мислене и способност за създаване на връзки между теоретично учебно съдържание и реални житейски ситуации.
4. Методът на казуса свърза теорията с практиката и насърчи развитието на умения, включително: комуникация, активно слушане, критично мислене, вземане на решения.
5. Чрез решаването на казуси интердисциплинарното обучение бе улеснено, образователните акценти ставаха разпознаваеми за учениците след подчертаване на връзките между конкретни учебни теми и обществени проблеми в реалния свят.
6. Чрез представяне на учебно съдържание във формата на разказ, придружен от въпроси и дейности, които насърчават групово дискусия и решаване на сложни проблеми, казусите улесниха развитието на допълнителни когнитивни умения у учениците – генериране на изводи чрез анализ, оценка и приложение на обективни факти.
7. Работата в групи по време на решаване на казуси значително подобри възприятията на учениците и повиши тяхната оценка за самокритичност.
8. Преподаването по казуси повиши възприятията на учениците за придобиване на знания и повлия положително върху постиженията им в обучението по БЕЛ.
9. Решаването на казуси подобри комуникативните умения на учениците.

В днешната динамична учебна среда, когато педагозите са изправени пред различни по естество обучителни дилеми, когато времето за подготовка на иновативни уроци с разработване на подходящи за целите на урока материали е оскъдно, а учениците в клас са все по-пасивни читатели, е важно да намерим ефективни методи и подходи за преподаване на критични професионални умения у подрастващите.

References:

1. Georgiev, L. Prepodavane chrez kazusi, Sofia, 2011.
2. Herreid, C. F. "Clicker" Cases: Introducing Case Study Teaching Into Large Classrooms. Journal of College Science Teaching. Oct 2006.
3. Slavova, V., A. Kerekovska. Kazuistikata kato metod na prepodavane na meditsinska etika, Varna, 2021.
4. Georgieva. M., G. Yankova. Sintetichnite uprajnenia v obuchenieto po balgarski ezik – teoria i praktika, Shumen, 2015.